

שמעתא עמיקתא

גליון תרע"ג | פרשת מקץ | תשפ"ו | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תוכב"א

הלכות מצויות לחנוכה (ב')

השוהה מחוץ לביתו (ברכת הרואה)

מי שאינו מדליק בעצמו

מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו לילה (ואין מדליקין עליו בביתו), כשרואה נר חנוכה מברך "שעשה נסים", ובליל ראשון מברך גם "שהחיינו", ואם בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך "שהחיינו". [שו"ע (סי' תרעו סעי' ג)]. ואם נזדמן לו באותו לילה נ"ח, מדליק ואינו מברך אלא ברכת "להדליק נר חנוכה" בלבד. [הגרשו"א זצ"ל (שם פט"ז אות יא)].

הנר העיקרי כבה

מברכין על ראית נ"ח אף אם כבה כבר הנר העיקרי ונשארו רק נרות ההידור. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ז אות א)].

נר שהדליקוהו מפני החשד

מברכין ברכת הרואה אף על נר שהדליקוהו מפני החשד בלבד. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ז אות ב)].

נר שהדליקוהו בבית הכנסת

נר שהדליקוהו בבית הכנסת, נח' הפוסקים האם מברכים עליו ברכת הרואה. וספק ברכות להקל. [נצי"א בא"א מבטושאטש (סי' תרעו סעי' ג), בהתעוררות תשובה (ח"א סי' קג) ובאג"מ (אור"ח ח"א סי' קצ)].

מדליקים עליו בביתו

יש אומרים שאם מדליקין עליו בתוך ביתו אינו מברך ברכת הרואה. [שו"ע (סי' תרעג סעי' ג)]. ויש סוברים שאפילו אם יודע שמדליקין עליו בביתו כיון שהוא בעצמו אינו מדליק וגם אינו משתתף עם אחרים בפריטי צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו, ומ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה משום ספק ברכות להקל. (ואם משתתף בפריטי ושומע ברכה מבעל הבית [אפילו אם לא ראה אז הנרות] אינו מחויב לכל הדעות לברך אחר כך על הראיה, משום שכבר יצא מדין שומע כעונה, והרי כבר הודה על הנס). [מ"ב (סי"ג ו) ושע"י (אות י)]. וכשמסמך על אשתו או בני ביתו שמדליקים בביתו, אם בא בליל שני לביתו ומדליק אינו צריך לברך ברכת שהחיינו. [מ"ב (שם סי"ק ו)].

נמצא בחו"ל

כשמדליקים (אשתו או בני ביתו) בביתו, ובמקומו בחו"ל עדיין לא הגיע זמן חנוכה, יש אומרים שיצא ידי"ח ההדלקה. [הגרשו"א זצ"ל (מנח"ש ח"ב סי' ט אות ב) והגר"ק זצ"ל (חוט שני עמי' שיא אות ב)]. וי"א שאינו יוצא ידי"ח. [הגרשו"א זצ"ל (שבות יצחק נר שבת עמי' קעו)]. ואם הוא מבני אשכנז, לכתחלה יכוון שלא לצאת ידי"ח ההדלקה שבביתו (אולם לבני ספרד לא מועיל לכוון שלא לצאת ידי"ח). [מנח"י (ח"ז סי' מו)]. ואם לא כוון ידליק בעצמו ללא ברכות (ואם יכול ישמע מאחרים).

אכסנאי

המתארח אצל חברו (אכסנאי)

המתארח אצל חברו בחנוכה (אכסנאי), צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נ"ח, אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א)]. והדין כן אפילו אוכל מבעל הבית ואינו משלם עבור ארוחותיו. [כן נקטו רוב פוסקי זמננו, דלא כהכ"ח (סי"ק ג) בשם גן המלך (סי' מז) דס"ל שאם אינו משלם תשלום עבור ארוחותיו אי"צ להשתתף בפרוטה. וכ"כ בחובת הדר (פ"ב הגה טו) שדברי הכה"ח הם חידוש גדול. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד], אלא שמנהג בני ספרד שלא משתתפים בפריטי, אם אוכל משלחן בעל הבית בלא תשלום. [אור לציון (ח"ג פכ"ב אות ד)]. ועי' לקמן לענין להדליק בעצמו.

מדליקים בביתו

אם אשתו או א' מבני הבית מדליקין עליו בביתו, יוצא י"ח בהדלקה אף שהוא במקום חרוק מביתו, ואי"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א) ומ"ב (סי"ק ב)]. ועי' עוד פריטים להלן לענין הנוסע או טס בימי חנוכה.

אופן ההשתתפות

אכסנאי אי"צ ליתן חצי מהוצאות הנרות, אלא מספיק לתת אפילו פרוטה, שע"יז בעל הבית מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו שצריך בעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו מלבד השיעור שצריך ליתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו]. והי"ח אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי דהוי כמשתתף בפרוטה. [מ"ב (סי' תרעו סי"ק ג)]. ומ"מ צריך ליזהר בשיתוף זה שלא ידליק זה לילה א' וזה לילה אחר, אלא יחא השמן משותף בכל לילה ולילה, או יתן לו פרוטה לזכות לו חלק בכל הלילות. [ביאור הלכה (סעי' א ד"ה להשתתף וכו')].

להדליק בעצמו

הנוהגים כהרמ"א שכל בני הבית מדליקים, אם יש לאכסנאי נר משלו נכון יותר שידליק בעצמו. [מ"ב (סי' תרעו סי"ק ג)]. ומכל מקום באופן זה בני ביתו של האורח לא נהגו להדליק כי טפלים הם לאביהם. [מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (שמיני תודה עמי' קפג)].

ישן במקום אחד ואוכל במקום אחר

אכסנאי הישן במקום אחד ואוכל במקום אחר, מקום אכילה אחר העיקר, ועליו להדליק שם או להשתתף עם בעל הבית המדליק שם. [רמ"א (סי' תרעו סעי' א), וכ"כ הטי"ז (שם סי"ק ב)]. ועיי"ש שהביא דברי המהר"ש שכבת דחתן האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפי' ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר פשיטא שחייב להדליק במקום שישן, ע"כ. ומשמע דהעיקר הוא מקום שינה, אולם עיי"ש שדחה דבריו].

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו, אינם נטפלים אליו, ואינם נפטרים מהדלקתו לכו"ע. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ג הגה יג)]. אבל אם הבעל יטכור מבעל הבית את חדרו שהוא דר שם יוצאים ידי"ח (אלא אם כן מנהגם להדליק כל א' בפני"ע). [הגר"ש"א זצ"ל (פסקי שמועות חנוכה עמי' נז)].

כן אצל אביו

בן הסמוך על שולחן אביו בקביעות, הרי הוא בכלל נר איש וביתו ואין צריך להשתתף. אם לא שרוצה להיות מהמהדרין נר לכל אחד. וי"א שצריך להשתתף. [שע"י (סי' תרעו אות יט)].

להשתתף בפרוטה עם אכסנאי אחר

אכסנאי המדליק נ"ח בפני עצמו, לא ישתתף אכסנאי נוסף עמו. [הגרשו"א זצ"ל (שם אות ו)].

שני בעה"ב הדרים בחדר אחד (או בבנין אחד)

אם שני בעה"ב דרים בחדר אחד או בבנין אחד וכדו', ואין סמוכים אחד על שלחן השני אלא כל אחד אוכל משלו, י"א שרשאים להשתתף בפריטי ולהדליק נר א' לכולם. [טור (סי' תרעו) בשם רב שר שלום, ומהב"י (שם) והב"ח (אות ב) משמע דמסכימים לדבריו. וכן פסק הלבוש (אות ג)]. וי"א שלא מועיל להשתתף באופן זה. [פרי"ח (שם)]. ועי' בפמ"ג (שם א"א סי"ק ג וסי"ק ח)]. ובשעת הדחק אפשר להקל שדי בהשתתפות בפרוטה. [נצי"ב ביאור הלכה (שם ד"ה עמו) משמע שמצדד להקל בזה].

מתארח חלק מימי החנוכה

אפילו אם מתארח ליום אחד מימי חנוכה, כיון שאוכל אצל בעל הבית יכול להשתתף בפריטי ולצאת ידי חובה על ידי הדלקת בעל הבית (ואם לאו עליו להדליק בעצמו בבית שאוכל שם). [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' יד אות ח), החזו"א, הגר"ק זצ"ל (חוט שני עמי' ש) ועוד פוסקים. ויש שמטו בשם הגריש"א זצ"ל (שבות יצחק עמי' קז) שכל היוצא מביתו לכמה ימים מימי חנוכה, אם רוב ימי החנוכה נמצא בביתו צריך להדליק בביתו כל הימים (וידליק בעצמו או ע"י שליח). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד].

המתארח לתקופה ממושכת

הדר עם בני ביתו בבית ההורים לתקופה ממושכת, בחדר נפרד המיוחד לו, אין דינו כבן בית, אלא כאכסנאי. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ג אות ח)].

המתארח אצל חברו לסעד אצלו בלבד (ואינו לן שם), חייב ללכת לביתו ולהדליק שם (ולא מהני להשתתף בפריטי). ואם אין בידו לעשות כן, ישלח שליח שידליק בביתו. (ועי' לעיל לענין הדלקה על ידי שליח). [מ"ב (סי' תרעו סי"ק ב)].

השוהה בבית מלון

השוהה בבית מלון בימי חנוכה וישן שם, כיון שהחדר מושכר לו, צריך להדליק בחדרו בברכה. ואפילו אם אשתו מדלקת בביתו הדין כן. [נצי"ב במהר"ש (ח"ד סי' קמו). וכן פסק באור לציון (ח"ד פמ"ז אות ח)]. ואם מטעמי בטיחות אין נותנים להדליק שם, ידליק בחדר אוכל. [נצי"ב להלן לענין הדלקה של בחורי ישיבות וה"ה הכא. ועי' עוד בחובת הדר (חנוכה פ"ב הגה לט)].

מאושפז בבית חולים

חולה שנמצא בבית חולים, אם מדליקין עליו בביתו יוצא בזה ידי חובתו. ואין כדאי להדליק ולברך בבית החולים. רק ישמע ברכת שעשה נסים מאחר. ואם אין מדליקין עליו בביתו צריך להדליק בבית החולים כדן אכסנאי. [הגר"ק זצ"ל (חוט שני עמי' שא)]. ואם שוכב על מיטתו אין מביאין לו נ"ח להדליק אצל מיטתו וייניחום אח"כ במקומם, כי צריך להדליק במקום הנחתם. ועל כן אם אינו יכול להדליק במקום הנחתם ימנה שליח להדליקם (ולענין מי מברך ככה"ג, עי' משי"כ לעיל). [כן איש חי (פרי' וישב אות ו)].

אשה השוהה בבה"ח או בבית החלמה

יולדת וכדו' השוהה בבה"ח או בבית החלמה וכדו', יוצאת ידי חובתה בהדלקת הבעל בביתו. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ג אות ח)]. ומ"מ ראוי שתשמע הברכות ממי שמדליק נ"ח. [שם (הגה יא)]. אולם אם אין הבעל בביתו אלא מתאכסן בבית אחרים, אינה נטפלת אליו [שם], אא"כ המארח את בעלה מקנה לו החדר בו הוא מתארח ובאופן זה היא יוצאת בהדלקתו. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האיש פליט אות ד)]. ודעת הגרי"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"יי עמי' כב) שאשה יוצאת בהדלקת בעלה אף כשאינו בביתו, ורק אם הוא משתתף אצל בעל הבית אינה יוצאת ידי"ח].

החוזר לביתו במוצ"ש

המתארח אצל אחר וחוזר לביתו במוצ"ש, יש אומרים דראוי להודרו לחזור במוצ"ש לביתו ולהדליק שם. ואם אין דעתו להגיע לביתו עד זמן שתכלה הרגל מן השוק המצוי בזמננו ידליק מיד במוצ"ש במקומו וישאר שם איזה זמן. [תשובות והנהגות (ח"א סי' שצא) והגר"ק זצ"ל (חוט שני עמי' שי אות ג). ודעת חובת הדר (נר חנוכה פ"א הגה סה) שבאופן זה יש להקדים שובם לביתם ולהדליק שם בברכה. ועי' מבית לוי (ח"יי עמי' יא) בשם הגרי"ש ואזנר זצ"ל]. ויש אומרים דבכל אופן מדליק בבית שהתארח בו בשבת, אפילו אין דעתו ללאכול שם סעודה רביעית. [הגרשו"א זצ"ל (מענדנ שלמה עמי' קג) והגריש"א זצ"ל (פניני חנוכה עמי' קא)]. וי"א דמ"מ ישעה שם חצי שעה אחר ההדלקה. [הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות יט)]. ועי' כהלכ"ש (פמ"ז הגה 65) שהמתארח במלון ועליו לעלות מיד במוצ"ש את חדרו, אם בידו לשלם בעד שהות נוספת בתחלת ליל מוצ"ש ידליק שם, ואם לאו ישלח שליח שידליק עבורו בביתו].

להדליק מפני החשד

אם יש לאכסנאי פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו, אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א)]. והטעם משום חשד שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה. ואפי' אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני.

[מ"ב (סי"ק ח)]. ועי' בביאור הלכה (ד"ה פתוח) שמסתפק אם מייירי אפי' אין הבית חלוק מתוכו אלא שהאורח יש לו בבית זוית אחת שהוא משתמש שם באותה זוית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם, וחיי' לחשדא כשלא ידליק לעצמו, אך דמייירי דוקא שהבית חלוק מתוכו ויש לו פתח מיוחד שם או חיי' לחשדא, אך משמע לכאורה לשון חשודי' מפור' דבריו, עיי"ן]. ובה"ח (הלכ"ש פי"ד אות יט). אבל אם הבעל יטכור ושבים אלא מבני הבית, והם יודעים שמדליק במקום שאוכל או משתתף עם בעה"ב שם, ועל כן אין צריך להדליק מפני החשד. [רמ"א (שם), מ"ב (סי"ק יא) והגרשו"א זצ"ל (שם פ"ג אות יא)].

בחורי ישיבות

בחורי ישיבות מבני אשכנז

בחורי ישיבה מבני אשכנז האוכלים וישנים בישיבה, אינם יוצאים ידי חובת הדלקה שבבית הוריהם, ועליהם להדליק בעצמם. [מ"ב (שם ס"ק א). ועיי"ש דאם ישן בבית של אחרים משתתף עם בעה"ב בפרוטה, אבל אם אוכל שם הוא סמוך על שולחן בעה"ב והוא בכלל ב"ב ונפטר בהדלקתו, אא"כ רוצה להיות מן המהדרין].

בחורי ישיבה מעדות המזרח

בחורי ישיבה מבני ספרד, יש אומרים שאינם חייבים להדליק בעצמם, כי נחשבים סמוכים על שלחן אביהם ויוצאים יד"ח בהדלקת אביהם. [אור לציון (ח"ד פמ"ז אות א)]. וי"א שאינם יוצאים בהדלקת אביהם משום שאינם גרים עתה בבית אביהם, וחייבים להדליק בישיבה בברכה. [חזו"א (מעשה איש ח"יד עמ' קלא), הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ז אות ד), הגרח"ק והגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה פ"ד הגה יב)]. וי"א שאע"פ שהעיקר כדעה הראשונה, מ"מ אם יש לו חדר מיוחד שד"ש שבהיותו בשיבה, ידליק שם בלא ברכה. ואם החדר משותף למספר בחורים, ידליק 'א' מדרש בלא ברכה, ואם יש ביניהם אשכנזי המדליק בברכה ישתתפו עמו בפרוטה. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות י)].

בחור ישיבה שאביו גר בחו"ל (לבני עדות המזרח)

אף אם אביו דר בחו"ל במקום שזמן ההדלקה אינו אותו שבאר"י כלל, ג"כ ייד"ח על ידי הדלקת אביו (לדעת המקילים לעיל). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יב)].
החליט לגור בא"י ואביו גר בחו"ל (לבני עדות המזרח)
החליטו בהחלטה גמורה שלא לשוב לדור בחו"ל, באופן שעליו לנהוג יו"ט א', אף דלכאורה גם לענין חנוכה אינו נגרר אחר בית אביו שבחו"ל, מ"מ כיון שבידו להשתתף עם אחרים או להדליק בלא ברכה עדיף לעשות כן. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 42)].

מקום ההדלקה

בחורים הגרים בישיבה יש אומרים שידליקו בחדר אוכל, כי מקום אכילה הוא העיקר. [החזו"א, הגר"א קוטלר והגרנפייש זצ"ל (נר חנוכה פ"ד הגה יד)]. ויש אומרים שעליהן להדליק בחדר שינה, כי זה מקום קבוע ומיוחד להם יותר. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' ע אות ג), שבת הלוי (ח"ג סי' פג) והגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק חנוכה עמ' קב)].
דעת הגרשז"א זצ"ל (שם) שהרוצה להסתלק מהספק יאכל סעודה א' של לחם בחדרו בכל יום מימי חנוכה ואז יחשב גם מקום אכילה וידליק שם]. וי"א שידליקו בחלון החדר שישנין בו (אם הוא בתוך כ' אמה). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ח). ולדעתו בדיעבד ידליקו לפי סדר דהלך: א' בחדר אוכל. ב' בפתח שבין החדר לפרוודור הפנימיה. ואם לאו רשאים להדליק בכל מקום אחר בבנין הישיבה]. ומ"מ בדיעבד אם הדליק באיזה מקום בישיבה שרשאי להשתמש בו, ייד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יז)]. ועי' עוד בסמוך.

הדלקה בבנין הפנימיה

י"א שבמבנה הפנימיה, אם הוא קומה אחת ויש בו פרוודור וכמה חדרים, ידליקו בפתח של הבנין, משום שהפרוודור והחדרים נחשבים הכל כבית אחד שמדליקין בפתח הבית. [הגרנ"ק והגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה פ"ד הגה טו)]. ואם יש בו כמה קומות תלוי הדבר בשיטות אם להדליק בפתח הבנין או בחלון (עי' בזה לעיל). [שם].

בחור שהדליק נ"ח שבבית המדרש

בחור הגר בישיבה והדליק את הנרות של בית המדרש שבישיבה, יצא ידי חובתו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ג)].
הלן בבית הוריו

בחור הלן בימי חנוכה בישיבה, רשאי להדליק לכתחלה בישיבה גם כשבדעתו ללון בביתו באותו הלילה. אלא שאם דעתו לחזור ללון בישיבה חייב להדליק בישיבה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה 36)].

הלן בבית הוריו ואוכל בבית של אחרים

בחור הוא לבית הוריו לשבת, מדליק שם אע"פ שסועד בבית אחרים, דבאותה שבת ודאי בית הוריו הוא ביתו הגמור. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח)].

בחור החוזר לישון בביתו

אם לומד בישיבה ואוכל בישיבה במשך היום, וחוזר ללון בבית הוריו, עיקר מקום ההדלקה הוא בבית הוריו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח) והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני חנוכה עמ' שט אות ב)]. ומ"מ אם הדליק בישיבה ייד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (פי"ד אות ט)]. ועל כן אם גר בשכונה מרוחקת, כיון שע"י שידליק בביתו יגרס לו ביטול תורה גדול רשאי להדליק בישיבה אף לכתחלה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה יט). ועי' בשבות יצחק (חנוכה עמ' ק"ג) בשם הגרשז"א זצ"ל].

חנוסע או טם בימי חנוכה

הולכי דרכים

ההולך בדרך ואין לו בית, או שעקר דירתו ועדיין לא קבע עצמו במקום אחר, אינו חייב בנר חנוכה. [ט"ז (סי' תרע"ו ס"ב), אג"מ (ח"ג סי' יד אות ה) והגרשז"א זצ"ל (מנח"ש תני סי' נח אות א)].

חנוסע ברכבת, במטוס או בספינה

הנוסע ברכבת, במטוס או בספינה (ואין מדליקים עליו בביתו), יש אומרים שמחויב מן הזין להדליק שם אם לא יבוא באותו לילה לאיזה מקום. [ערוה"ש (שם אות ה) ומהרש"ם (ח"ד סי' קמו)]. ויש חולקים לענין הנוסע ברכבת או במטוס, כי בזמננו אין הדרך לנסוע בהם נסיעה ארוכה וע"כ אין להדליק בנסיעה. [הגרשז"א זצ"ל (קונטרס דיני חנוכה - דינר עמ' מט). ועי' בשבות יצחק (פ"ח אות ב) בשם הגרשז"א זצ"ל דמטוס גרע מאהל זורק ואינו בית כלל. וכן דעת האור לציון (ח"ד פמ"ז אות ז) לענין הדלקה במטוס, אולם לענין רכבת נקט להדליק בלא ברכה]. ולמעשה ידליק שם ללא ברכה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ג אות א)]. אלא שמחמת טעמי בטחות לא ירשו לו להדליק נרות, ע"כ ידליק נורה חשמלית (מנורת ליבון) באופן שניכר שהדליק לשם מצות נ"ח, ובלבד שיש בה זרם חשמל כדי לדלוך חצי שעה (כגון שנדלקת ע"י בטריה). [הגרשז"א זצ"ל (שם פט"ו אות ג ופי"ג סוף הגה 12). וכן פסק הגרשז"א זצ"ל (קובץ תשובות ח"ג סי' קג והליכ"ש שם הגה 11) שבמקום שאין בידו להדליק ע"י נר ידליק פנס כנייל. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

להדליק במטוס וכדו' כשיגיעו לביתו בעוד לילה

הא דמבואר לעיל דהנמצא במטוס וכדו' עליו להדליק נ"ח במטוס ללא ברכה (אם אין מדליקים עליו בביתו), היינו כשאינו עתיד להגיע לביתו בזמן חיוב הדלקה. אבל בלא"ה עדיף שלא ידליק שם כלל אלא בביתו דיוכל להדליק אף בברכה בללאצת יד"ח בתורת ודאי. [ערוה"ש (שם) והגרנ"ק זצ"ל (פ"ד או כב). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

יכול להדליק בביתו על ידי שליח

כשבידו לשלוח שליח שידליק עליו בביתו בזמן, עדיף טפי [והיינו שידליק מתחלת הלילה. ואם דרכו להדליק בפנים (כגון בחז"ל) א"צ לשלוח שליח, אלא ידליק בעצמו בעוד לילה].

[הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ז אות יד ופי"ב עמ' פא) ואור לציון (ח"יד פמ"ז אות ו). ובגוונא שלא יוכל בעל הבית להגיע כלל לביתו בעוד לילה, יש לדון לצד שמטוס אינו בית האם צריך להדליק בביתו ע"י שליח, כיון שזוהו ביתו הקבוע והוא בדרכו לחזור לשם, או דלמא כיון שאין סופו להגיע בזמן אינו חייב להדליק שם כלל. אבל לצד שמטוס דינו כבית חייב להדליק במטוס. ואף לפי צד הראשון י"ל דבכה"ג אינו מחויב לשלוח שליח אלא דאעפ"כ אם ישלחנו מהני, דלא גרע מאילו אשתו היתה מדליקה עליו שם שיוצא ד"ח. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

יוצא מביתו לפני זמן החיוב

אם יוצא מביתו לפני השקיעה ויהיה בדרך בזמן ההדלקה, ידליק ע"י שליח בזמן או בעצמו מפלג המנחה. [הגרנ"ק זצ"ל (נר חנוכה עמ' טט)].

יוצא מביתו מיד אחר זמן החיוב

באופן שעדיין לא נסע אלא שעומד לנסוע או לטוס, וצריך לצאת מביתו אחר חלות זמן החיוב, ידליק בביתו הקבוע לו, ואפילו אם יצטרך לצאת מיד אחר ההדלקה. [נהשבת הלוי (ח"ח סי' קנח)]. ואפילו אם יגיע לחו"ל בעוד לילה שיכול להדליק שם מ"מ ידליק בביתו לפני יציאתו. [שבת הלוי (סז)]. ואם אינו יכול ע"י עצמו ישלח שליח.

יוצא מבית שכור או מלון

אם אינו יוצא מביתו הקבוע אלא יוצא מבית ששכרו לכמה ימים וצריך לעזוב מיד בלילה (משום שנגמרה השכירות), אין זה נחשב ביתו ואינו יכול להדליק שם. ואם יש לו זכות שיהיו שם כדי להדליק נ"ח, ידליק שם. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה 65). ואם התארח בבית של חברו דינו כאכסניא, ועתה (בתחלת זמן החיוב) עומד לצאת משם, מבואר לעיל דדעת הגרשז"א זצ"ל (שם) דיכול להדליק שם. ויש חולקים וצ"ל דבכה"ג אינו יכול להדליק בבית חברו אלא צריך להדליק בביתו הקבוע, ועי"כ בני"ד עליו להדליק במטוס או במקום שהוא טס לשם].

מדליקים בביתו

אם אשתו או א' מבני הבית מדליקים עליו בביתו, יוצא יד"ח בהדלקה אף שהוא במקום רחוק מביתו, ואי"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי. [שו"ע (סי' תרע"ו סעי' א) ומ"ב (ס"ק ב)]. וי"א דדוקא כשהוא יודע בבירור שאשתו מדליקה עליו, אבל אם אינו יודע יש לו להדליק וגם לברך. ועל כן מי שלא ידע שהדליקו עליו ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו, צריך להדליק, דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו, וממילא חלה עליו תקנת חכמים, ומ"מ ידליק בלא ברכה (ואין מוחין ביד הנוהג לברך). [נמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (שם ס"ק ב וטז)]. וטוב יותר להדר לשמוע הברכות מפי אחר [ויכוין לצאת בהן] ויענה אמנ וידליק נרותיו, או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו, דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב. [מ"ב (ס"ק טז)]. וכל זה לבני אשכנז. ולבני ספרד לא מועיל כוונ שלא לצאת ע"י הדלקת אשתו וע"כ אין עליו להדליק בעצמו. [עיי' בב"י (שם)].

נמצא במקום שאין ישראל

י"א שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות. [שו"ע (סי' תרע"ו סעי' א)]. כי חייב לראות הנרות. [רמ"א (שם)]. ומ"מ אין לברך על ההדלקה. ואם אומר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו לדעת המ"ב יכול לברך. [מ"ב (ס"ק ה ויה)].

השושה באהל

השושה באהל וכדומה בימי חנוכה, אע"פ שהוא מקום שאינו חייב במזוזה, חייב בנ"ח. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני עמ' שה)]. וי"א דדוקא אם הוא רחב שבעה על שבעה טפחים מדליק בברכה, ובפחות מזה צ"ע אם חשיב דירה לענין נ"ח, וע"כ יש להדליק ללא ברכה. [מנח"ש (תני סי' נח אות א). שו"מ דדעת הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פ"ח עמ' כ) שאהל שאין בו דע"י אמות לא יברך על הדלקה. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ר"ד].

סעודת מצוה ומנהגי המאכלים

ריבוי סעודות בהנוכה

ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה. [שו"ע (שם סעי' ב)]. וי"א שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היתה חנוכת המזבח. ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה. [רמ"א (שם)].

אבל להשתתף בסעודת חנוכה

יש אומרים שאין האבל רשאי לילך לסעודה הנעשית לכבוד חנוכה. [אג"מ (ח"ג ססי' קסא)]. ויש מקילין אם אין מזמרים שם אלא מעניני היום. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ז אות יג והגה 33)].
אכילת מאכלי חלב

י"א שיש לאכול מאכלי חלב, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב. [רמ"א].

מאכלים מטוגנים בשמן

נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים זכר לנס, ואין לזלול בשום מנהג. [מיימון בן יוסף (אוסף כתבי ידות ישנים ירושלים תש"ה הובא בספר מנהג ישראל תורה סי' תרע אות ג)].

סופגניות שלא בתוך הסעודה

סופגניות המצויות בזמנינו מותר לאוכלם אף לכתחלה שלא בתוך הסעודה ולברך עליהן מזוונות. [חכם אחד בשם הגרנ"ק זצ"ל, כי מרגישים טעם השמן והוי כפהכ"כ, ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ג]. ויש להזהיר לכתחלה מלקבוע עליהן סעודה כמבואר בביאור הלכה (סי' קסח ד"ה וז"ו). ובדיעבד אם קבע עליהן מברך מעין שלש כמ"ש המ"ב (שם ס"ק עה), ועי' בחזו"א (סי' כו ס"ק ב-ג). ולרווחא דמלתא יתחכם לפני ההגשה לפרוסות פחות מכזית. [ע"י בחזו"א (סי' כו ס"ק ה ד"ה היוצא)].

ברכת הסופגניות הבאים בתוך הסעודה

אין מברכים על הסופגניות בשעת סעודת פת, אף אם באים בסוף הסעודה לקניוח. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ז אות ז), עיי"ש להדינו כי סתמא יש כוונה לאוכלם גם לשם שביעת].

לגנון סופגניות בשמן הקדוש בקדושת שביעית

לכתחלה אין לטגן סופגניות בשמן של שביעית, כיון שחלק גדול מהשמן נזרק לאחר הטיגוין, ובמקום הצורך יש להקל כי סוף סוף השמן בא לתת טעם. [הגרשז"א זצ"ל (משנת הגר"י"ש עמ' פא). והגרנ"ק זצ"ל (חוט שני שביעית עמ' רגז) מסתפק בזה].

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il**

נתרם להצלחת התורם ומשפחתו | © שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503